

OROITZAPENA

Antoine d'Abbadie d'Arrast

Gizon yakintsu ta agurgarria, egiazki, gure Antoine d'Abbadie, Ondarraitz gaiñ-gaiñean agertzen dan jauregiaren nagusia zena. Bai Euskalerriko leku zoragarria orixe! Bere egoitza ortxe autatu zuan egitea, ta bere jauregi ederrean, bizi ez ezik, gazte-aro yakintza ugaritu ere liburu nasai ta izar-ikus-tresna baten bidez.

Bere aita euskaldun-zuberotarra izanik, ama irlandarra zuan, eta bera ere Irlanda'n sortua zan. Bi anaia ziran, Antoine ta Arnault, biok beti gogo onezkoak liburu artean. Beren Universidade-bidea Paris'en jarraitu zuten, beti onura aundienarekin. Gero, 1837'ko urtean, Etiopia'ra urrundu ziran beren yakintza ta ekintza baliatzeko, ta ortxe amabi urte igaro zituzten. Europa'ra itzuli-ta gure erria berezi zuten beren azken urteak atsegiñez igarotzeko asmoan.

Arnault'ek bere etxia Ziburu'n eginazi zuan, Bordagaine'ko ton-torrean, Larrun mendia aurrez-aurre. Antoine'k berriz, Bidaso'tik urbil xamar, berezi zuan Aragoiri deritzan egigaña, Zuberno'ko lurraldietan, bere etxetik itxas ta mendi aldera ikuste argi ta zabala izateko eran. Alaxe, gaztelu-dorre gorenetik ikus zezaken zernai gallur euskalmendi artean, Aitzgorri'tik asi-ta Hazparne'ko Ursuya'raño; Ernio, Aya, Larrun, Mundarain ta besteak bitartean daudela.

Paris'eko "Académie des Sciences" batzar-kidea lendabizi, gero beren azkeneko zazpi urtez (1891-97) buruzagia izan zen. Benetan agurgarria giza-yakintsuenen artean. Zernai izkuntza bazakizkian eta izarrak ikuste-bidean bere lanak beti aurrera doaz, d'Abbadie'ko observatorio edo ost-ikuste gelan dagon astronomuak, gaurko egunean ere, gauero izar-igarotze neurriak artzen dituelarik.

Kristau on bati dagokion lez, bere nekazariantzat nagusia bañon egiazko aita areago izan zen. Batere etzan diruzalea, emalea baizik. Danok dakigu berak urtero Euskal-Festak eginazten zituela, gure jendeak goza zezaten beren abesti, bertsoberri, antzerki, dantza eta beste mota guzietako jostaketan. Iru egun osoak erriko jai orjek irauten zuten, eta urtero erri berri batean izaten ziran. Bere sakeleko

urrezko ontzekin saritzen zituan joko ta jostaketan izaten ziran garaileak.

Benetan biotz onekoa d'Abbadie jauna, bai-ta bere andrea ere. Beti bere senarraren ondoan zegon Euskal-Festa guzietan eta gogoz poztutzen zan bere senarraren euskaldun erritarren artean. Liburu mamitsu bat idatzi zuan "La femme basque" izendatua. Orain biok Aragorri'ko gazteluan, eleiz-aldare pean, daukate beren azken-egoitza, euskal-mendi ta Yainkoa begirale.

Arrunt yainkotiarra zan d'Abbadie jauna. Bere gazte-aroan ainitz egin zuan Abisinia'ko katoliko misionen alde. Gero, Hendaya'ko gazteluan, bere naiaz, apez-kapellau yakintsu bat izan da beti eleiza ta izar-ikuste gela bat-batian bere eskuetan izateko eran. Gañera, jauregiko liburutegi kopetan itz argitsu auek irakurri litazke: "Naiz Yainkoa berez langille ona izan, nai du gizona bere lankide izaitea." Ezin asmatu, egiazki, itz sakonagorik bakoitzak bere burua bear dan bidean zuzentzeko: Yainkoa, langille; gizona, lankide. "Ez da filosoforik ez eta teologorik, itz auendako ez ba du zentzunik" esan genezake bertso zar bat oroitu ta, neurri okertuan.

Alderdi guzietako euskaldunak pozik goستن zuten Zuberno'ko jaun ospetsua bere gogo kartsu ta euskalzalearengatik. Ara emen Urnieta'ko Euskal Festetan Donosti'ko giza-gazte batzuek abestu zuten "D'Abbadie'ri" zeritzan zortzikoa, Karmelo Eche garay neurtizlari ta Soroa jauna musikolari:

Ama Euskera! Biotz gureko
Ama Euskera maitea!
Zergatik zaude, penak azturik,
Gozotasunez betea?
Zergatik dugu Urnietan gaur
Pozez ikusten jendea?
Zergatik dago Euskal-lurrean
Alai, len zana tristea?
Nondikan datoz emen entzuten
Diraden soñu gozoak
Diruditenak zorionaren
Berriekarle poztuak?
Zer gertatzen da ikusitzeko
Emen berriro poztuak
Euskaldun zarren izkuntza eta
Oitura bedeinkatuak?
Euskaldun aundi bati zor zaizka
Mirari oek guziak:
Abbadie jaunak dauzka pizturik
Gure zelai ta mendiak.

Orregatikan bere izena,
Yakintasan ta doaiak
Orain ta beti goitiko ditu
Kantatuz Euskalerrriak.

Aurten irurogei urte Antoine d'Abbadie a'Arrast il zala gure Kantauri'ko itxas ertzean. Ortxe dauka bere il-arria, egunoroko meza ematen ta aditzen dan leku berezian. Orreraifio ere itxas ugiñen marmarra eltzen da, gure Lurbirak zerurontz betiereko otoiiza jaso nai balu bezala.

YOANES PAGOGAÑA

